

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2242-5900 ต่อ 5751

เรื่อง กฎหมายนิรโทษกรรม
ผู้เรียบเรียง นายชีวานนท์ กัญย์วิวัฒน์ วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานและจดหมายเหตุ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ มกราคม 2567

ปัจจุบันได้มีการเสนอ “ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่บุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ...” ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาออกเป็นกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายนิรโทษกรรมมิได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่เกิดขึ้นมานานแล้ว นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา

จากการค้นคว้าฐานข้อมูลออนไลน์ของราชกิจจานุเบกษาพบว่า มีกฎหมายนิรโทษกรรมที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จำนวนทั้งสิ้น 23 ฉบับ โดยออกเป็นพระราชกำหนด จำนวน 4 ฉบับ และออกเป็นพระราชบัญญัติ จำนวน 19 ฉบับ กฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 23 ฉบับ มีสาระสำคัญร่วมกัน คือ “การกำหนดให้บุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดกฎหมาย หรือละเมิดกฎหมาย ตามที่กฎหมายนิรโทษกรรมแต่ละฉบับกำหนดรายละเอียดไว้ พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบ” ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติ การรัฐประหาร หรือความพยายามในการก่อการรัฐประหาร ก่อการกบฏ ก่อการจลาจล เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง หรือเพื่อยึดอำนาจการปกครอง เช่น “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475” เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ และการกระทำที่เป็นการต่อต้านการทำสงครามของญี่ปุ่นในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ยกตัวอย่างเช่น “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532”

สำหรับการนิรโทษกรรมให้แก่การชุมนุม การเดินขบวนทางการเมือง มีการออกกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พ.ศ. 2516” “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 พ.ศ. 2521” และ “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535” อย่างไรก็ตาม ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2535 ที่ประชุมได้ลงมติไม่อนุมัติพระราชกำหนดฉบับนี้ จึงทำให้พระราชกำหนดตกไป

ทั้งนี้ มีกฎหมายนิรโทษกรรมเพียง 2 ฉบับ ที่ได้กำหนดกลไกของคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม แต่ก็มีกำหนดขอบเขตของการกระทำที่จะได้รับการนิรโทษกรรมไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่น พุทธศักราช 2489” ที่กำหนดให้มีกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกาเป็นประธาน อธิบดีศาลอุทธรณ์ อธิบดีศาลอาญา

อธิบดีกรมอัยการ และเจ้ากรมพระธรรมนูญ และกำหนดให้ “บรรดาการกระทำก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่น หรือการดำเนินงานเพื่อการนั้นให้ผู้กระทำเป็นอันพ้นจากความผิดทั้งสิ้น”

ขณะที่ “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499” กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ ผู้พิพากษาศาลแห่งท้องที่หนึ่งนาย อัยการแห่งท้องที่หนึ่งนายเป็นคณะกรรมการ ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการแต่งตั้งข้าราชการตามที่เห็นสมควรเป็นกรรมการแทนได้ หากการตั้งกรรมการบางนายข้างต้นจะไม่สะดวกในการปฏิบัติ สำหรับบุคคลที่ถูกพิพากษาลงโทษโดยศาลทหาร หรือถูกฟ้องในศาลทหารก็ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งข้าราชการตามที่เห็นสมควรในการดำเนินการเพื่อให้มีการนิรโทษกรรมบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดให้ “บรรดาการกระทำของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 อันเกี่ยวเนื่องจากการป้องกัน ระวัง หรือปราบปราม การกบฏ การก่อการจลาจล หรือการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าว หรือการพยายาม หรือการเตรียมกระทำการดังกล่าว หากเป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ให้การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด”

สำหรับ “ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่บุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ...” ซึ่งอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร มีสาระสำคัญบางส่วน คือ กำหนดให้บรรดาการกระทำใด ๆ ของบุคคลผู้เข้าร่วมเดินขบวน และชุมนุมประท้วงทางการเมือง ตลอดจนการกระทำทางกายภาพ หรือการแสดงความคิดเห็นใด ๆ ที่เป็นความผิดตามกฎหมายในช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ **หากการกระทำดังกล่าวมีเหตุจูงใจทางการเมือง** ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง เท่าที่ไม่ขัดกับพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดการกระทำความผิดเพื่อการนิรโทษกรรมไว้ด้วย

ดังนั้น การนิรโทษกรรมจึงเป็นการออกกฎหมายมาบังคับใช้กับเหตุการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และเกี่ยวข้องกับบุคคลใด ๆ ที่ได้กระทำความผิดเพื่อให้พ้นจากการกระทำผิดนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการออกกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ได้มีการนำมาใช้ลดความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ขึ้นในสังคมไทย

บรรณานุกรม

- 'ก้าวไกล' ยื่นแล้วร่างพรบ.นิรโทษกรรมทุกฝ่าย นับตั้งแต่พันธมิตรฯชุมนุมวันแรก. (5 ตุลาคม 2566). **ไทยโพสต์ออนไลน์**. สืบค้น 8 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thaipost.net/hi-light/461046/>
- “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช 2488” (9 พฤษภาคม 2488). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 62 ตอนที่ 27, น. 337-341.
- “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535” (23 พฤษภาคม 2535). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 109 ตอนที่ 63, น. 1-3.
- “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524” (5 พฤษภาคม 2524). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 98 ตอนที่ 69, น. 1-5.
- “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475” (26 มิถุนายน 2475). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 49, น. 163-165.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พ.ศ. 2516” (16 พฤศจิกายน 2516). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 90 ตอนที่ 145, น. 1-4.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่น พุทธศักราช 2489 (30 เมษายน 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 25, น. 237-240.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502” (3 เมษายน 2502). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 76 ตอนที่ 41, น. 1-4.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 พ.ศ. 2515” (26 ธันวาคม 2515). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 89 ตอนที่ 198, น. 234-237.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500” (26 กันยายน 2500). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 74 ตอนที่ 81, น. 1-3.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2519” (24 ธันวาคม 2519). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 93 ตอนที่ 156, น. 42-45.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2520” (3 ธันวาคม 2520). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 94 ตอนที่ 121, น. 5-8.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534” (3 พฤษภาคม 2534). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 108 ตอนที่ 79, น. 1-4.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532” (30 สิงหาคม 2532). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 106 ตอนที่ 142, น. 4-7.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 25 และวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2520” (3 ธันวาคม 2520). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 94 ตอนที่ 121, น. 1-4.

- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490” (23 ธันวาคม 2490). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 64 ตอนที่ 62, น. 741-744.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 8 และวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 พ.ศ. 2531” (27 กันยายน 2531). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 105 ตอนที่ 156, น. 1-3.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 พ.ศ. 2521” (16 กันยายน 2521). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 95 ตอนที่ 97, น. 1-4.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 กลับมาใช้ พ.ศ. 2494” (31 ธันวาคม 2494). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 68 ตอนที่ 80, น. 25-28.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2476” (25 มิถุนายน 2476). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 50, น. 389-391.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499” (29 มกราคม 2500). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 74 ตอนที่ 11, น. 283-290.
- “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502” (15 ธันวาคม 2502). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 76 ตอนที่ 114, น. 640-642.
- “พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช 2488 พุทธศักราช 2488” (7 สิงหาคม 2488). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 62 ตอนที่ 42, น. 479-480.
- “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524 พ.ศ. 2524” (12 มิถุนายน 2524). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 94 ตอนที่ 92, น. 1-2.